

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio nona.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Nam si separaretur quantitas à substantia (sicut fit in sacramento altaris) in quantitate separata remanebit color, quia quantitas est totale receptivum eius immediatum. Si autem separaretur anima à corpore, in anima separata non remanebunt potentia sensitiva, nec in corpore, quia neutrum fuit totalis causa receptiva talium potentialium sed quælibet fuit partialis, & sui coniunctione supplebant vicem unius totalis causa.

16 Ex hoc ad propositum dicendum est, quod sola materia non est causa totalis seu ratio receptiva quantitatis, nec mediata nec immediata. Non immediata (non solum propter rationes prius positas) sed quia materia est pura potentia in genere substantia. Et ideo non est per se & primo seu immediate receptiva, nisi actus substantialis qui est sui generis & cui quo facit unum per se, cum omni autem alio actu facit unum per accidens, propter quod sicut ens per accidens supponit ens per se, sic unio materiae cum quantitate quæ est aliquid unum per accidens supponit per se unioem materiae cum forma substantiali quæ est aliquid unum per se. & sic materia prima non est immediata causa. Item nec sola materia est totalis causa vel ratio remota recipiendi quantitatem, quia tunc oporteret quod forma substantialis esset totalis causa & immediata recipiendi eam, cum inter materiam & quantitatem non sit dare aliud medium quam formam substantialem. Illud autem est falsum, quia tunc si contingeret formam separari à materia vel naturaliter sicut separatur anima, vel virtute divina, tunc quantitas remaneret in anima in qualibet forma substantiali separata, quemadmodum color remanet in quantitate separata in sacramento altaris. Illud autem est absurdum, quia tunc anima separaretur à corpore cum quantitate corporis colore & figura quemadmodum pingitur, quod nullus sapiens diceret. Relinquitur ergo quod cum materia non sit totalis ratio recipiendi quantitatem vel propinqua nec remota, nec forma similiter de qua statim probatum est quod non est totalis ratio propinqua seu immediata: & de se notum est quod non est totalis ratio prima & remota, quod quælibet harum est partialis causa quæ sui unione ad constitutionem suppositi suppleat vicem unius totalis causae immediate receptivæ quantitatis. Ex hoc autem solo quod aliquid est causa receptiva partialis quantitatis modo prædicta non est necesse ipsum esse quantum, sed solum aggregatum ex partialibus causis: sicut ex hoc quod anima & corpus sunt partiales cause receptivæ potentia visiva & actus videndi, non est necesse quod anima secundum se videat, vel quod corpus secundum se videat, sed solum aggregatum est quod recipit, & est totalis causa vel ratio receptiva. Et ideo ipsum solum necesse est esse tale, puta quantum, vel videns & non aliquam partialium causarum secundum se, propter quod licet anima sit partialis causa vel ratio recipiendi quantitatem, non est necesse ipsam esse quantum, sed solum compositum.

17 Sed statim occurrit dubitatio, quia sicut anima est solum partialis causa recipiendi quantitatem, ita quælibet forma substantialis necnon & materia. Si ergo propter hoc non est necesse animam esse quantum, non erit necesse quancumque aliam formam esse quantum nec etiam materiam. Cuius oppositum est superius cõcessum, & est secundum se notum. ad hoc dicendum est quod ex hoc solo quod materia & forma substantialis quæcumque sint cause partiales receptivæ quantitatis, non sequitur aliquam earum esse quantum, sed solum compositum, nihilominus tamē nil prohibet materiam & aliquas formas substantiales ex alia causa esse quantas in composito, & non secundum se ex illa, scilicet causa quæ dicta fuit in præcedenti quæstione, quod omnis forma & omnis res quæ est pure & simpliciter corporalis qualis est materia, & omnis forma substantialis sub anima est capax passionis & proprietatis quæ est per se & simpliciter & inseparabiliter conditio corporalis quæ est quantitas, ut deductum fuit ibi. Ad hoc ergo quod aliquid sit quantum requiritur quod sit ratio receptiva quantitatis vel e converso. Et si sit ratio receptiva partialis solum adhuc exigitur quod sit res pure & simpliciter corporalis modo prius exposito, quod convenit materie & omnibus formis substantialibus præter animam intellectivam.

& Quæstio. I.

18 AD RATIONES in oppositum dictum est. ad primam quod ad hoc quod aliqua forma sit quædam per accidens non sufficit quod sit ratio receptiva quantitatis nisi esset totalis ratio quod nulli forme competit: sed requiritur quod sit forma pure & simpliciter corporalis quod non convenit anime rationali quæ est à corpore separabilis. Ad secundum dicendum quod aliqua forma substantialis potest esse totalis & immediata ratio receptiva alicuius accidentis sicut anima rationalis est immediata ratio receptiva intellectus & voluntatis, quia cum forma sit secundum se actus quidam respectu materiae, potest tamen esse potentia secundum quid respectu accidentis: sed materia cum sit potentia simpliciter, non potest secundum se esse totalis & immediata ratio recipiendi quantitatem vel quodcumque accidentis quod est actus secundum quid.

DISTINCTIO NONA.

Sententiæ nonæ distinctionis in generali & speciali.

Nunc ad distinctionem personarum. Superius Magister determinavit de pertinentibus ad essentiam. Hic determinat de pertinentibus ad personam: Et dividitur in tres partes. Primo determinat de personis quantum ad earum distinctionem. Secundo quantum ad earum qualitatem. Tertio de nominibus quibus & essentia unitas & personarum designatur distinctio. Secunda in principio. 10. distinctionis. nunc postquam coæternitatem. Tertia in principio. 22. distinctionis. Post prædicta differendum est. Prima dividitur in duas. Primo determinat de distinctione filii à patre. Secundo de distinctione spiritus sancti ab utroque. Secunda in principio. 10. distinctionis. Nunc vero post filii æternitatem. Prima est præsentis lectionis. Et dividitur in duas. Primo determinat suum înterum. Secundo excludit quendam errorem per verba Augustini & Ambrosii. Secunda ibi. Sed contra inquit hæreticus. Secunda pars principalis dividitur in tres partes. Primo movet quæstionem, & arguit ad utramque partem. Secundo movet aliam & utramque solvit. Tertio solutionem confirmat per verba Hilarii. Secunda ibi. Hic queri. &c. Tertia ibi. Hilarius quoque solvit dist. Hæc est divisio & sententiæ Magistri in generali.

2 In speciali vero sic procedit. & primo proponit quod tres persone sunt unum in natura distincte in personarum litate: est enim filius à patre alius cum sit ab eo genitus, non tamen ante fuit pater quam filius, quia divina personæ sunt sibi inuicem coæternæ. Postea excludit errorem hæretici qui sic opponebat, si filius natus est, principium habuit: ergo non ab æterno fuit. Et respondet primo per Augustinum, quia potuit filius coæternus esse patri: sicut splendor esse coæternus igni si ignis esset æternus. Si etiam filius non esset coæternus & quandoque fuit pater sine filio cum filius sit virtus & sapientia patris, aliquando fuit pater sine virtute & sapientia. Excludit etiam hunc errorem per Ambrosium qui per auctoritatem Esaiæ, filium & patrem coæternos esse dicit. Et probatur per rationem. Si enim aliquando pater fuit sine filio, & postea genuisset filium mutatus fuisset: quomodo autem pater sit prior, & quomodo filius sit generatus, est ineffabile & excedit intellectum rationalis creaturæ, quia divina generatio est inenarrabilis, & incõprehensibilis sicut scriptum est: generationem eius quis enarrabit? Licet quidam præsumant & male quod posset comprehendi intellectu & exprimi. Postea querit utrum debeat dici filius semper nascitur, an filius est semper natus. Et respondet per auctoritates Augustini & Greg. quod generatio filii debet exprimi per præteritum tempus ratione perfectionis, & per præsens ratione coæternitatis quæ præsens est. Orig. dicit quod debet dici, filius semper nascitur. Postea magister respondet & dicit quod utrumque potest dici: semper natus propter perfectionem, & semper nascitur, quia generatio in præteritum non transit. Conuenientius tamen dicitur semper natus, quia magis tollitur erroris occasio. Vltimo confirmat hoc per auctoritatem Hilarii per quam probat etiam quod si pater est æternus, filius est æternus: sed æternitas patris privatur principium originis, æternitas vero filii principium durationis.

natum autem non potest esse coaeternum gignenti in creaturis, quia prius sunt homines quam generent, non autem in diuinis, quia pater ab aeterno generat filium. Et haec est sententia in speciali.

QVAESTIO PRIMA.

Verum Pater sit alius à Filio.

Thom. 1. p. q. 31. ar. 2.

Circa distinctionem istam quaeruntur quatuor. Primo utrum Pater sit alius à Filio. Et videtur quod non quia alius est relatiuum diuersitatis substantiae, sed filius non est diuersus à patre in substantia: ergo filius non est alius à patre, nec e conuerso.

2. Item alius & aliud idem important, sed filius non dicitur alius à patre, non debet ergo dici alius.

3. **IN CONTRARIUM** est quod dicit Athana. in symbolo: Alia inquit est persona patris, alia filii.

4. **RESPONSIO.** In diuinis vtendū est talibus nominibus quibus nec tollatur pluralitas personarum, nec ponatur pluralitas essentiae. Nomina autē quibus vtitur in diuinis transata sunt à creaturis in quibus multiplicatur natura multiplicatis suppositis. Et ideo nullū nomen importans vnitatem vel pluralitatem si accipiatur secundum se potest conuenire diuinis, nisi cū determinatione: vnde non proprie dicitur in diuinis est tantum vnus vel in diuinis sunt plures nullo plus addito. Verum quia adiectiua ponit rem suā circa substantiā, ideo possumus vti nomine vnus & plurium cū additione substantiuorū quibus ista conueniunt: vt dicendo deus vnus vel plures personae, sine additione, aut non nisi improprie, quia potest quantū est ex vi nominis intelligi vnitatis & pluralitatis tam circa personā quam circa essentiam & e conuerso. Similiter alius importat distinctionem quae est in diuinis solum quo ad personalia & non quo ad essentiam. Et ideo hoc nomen non est vtendum nisi cū additione personalium vt dicendo quod pater est alia persona vel alius in persona à filio, vel aliud suppositum, quod si quādoq; dicatur alius à filio pater sine additione, exponenda est locutio & magis toleranda quam si diceret aliud, quia aliud in neutro genere sumitur substantiuē communius quam in masculino vel feminino siue ex modo significandi siue ex vltimo loquendi, quam substantificationem vsus loquendi sic accipit vt aliud dicat diuersitatem essentiae, alius vel alia diuersitatem in persona. Sed istud non est de virtute sermonis, quia diuersitas generis & cuiuscunq; modi significandi non mutat significatum vocabuli. Sed neutrum etiam substantiuatum non differt à masculino & feminino, nisi in modo significandi: ergo in eis est idem significatum vocabuli. Sed alius & alia de suo significato dicunt diuersitatem in communi quae est vel esse potest tam secundum essentiam quam secundum relationem vel personam: ergo idem dicit aliud in neutro genere non obstante sua substantificatione, ergo de virtute sermonis non fit solum pro diuerso in essentia.

5. Notandum etiam quod quaedam sunt nomina quae non recipiuntur in diuinis, propter hoc quod quandoq; fuerunt causa erroris magis quod propter repugnantiam suae significationis, sicut nomen singularitatis ne tollatur communicabilitas naturae: nomen vnici ne tollatur numerus personarum, cum tamen essentia diuina sit verissime singularis non obstante sua communicabilitate. Et pater fit verē vnicus pater. Similiter est de aliis nominibus quibusdam quae consimili ratione tolluntur à diuinis.

6. **AD PRIMVM** argumentum dicendum quod aliud est relatiuum diuersitatis substantiae accipiendo substantiam non solum pro essentia, sed pro supposito, & pro utroq; potest reddere locutionem verā vel falsam secundum naturam eius cui additur. Si enim dicatur quod pater est alia persona vel aliud suppositum vera est locutio. Si autem dicatur quod pater est alius Deus à filio, falsa est, quia dicit diuersitatem essentiae secundum conditionem termini essentialis cui additur. Si autem dicatur absolute & sine additione, pater alius est à filio, impropria est, & indiget determinatione. Ad secundum patet responsio per idem.

QVAESTIO SECUNDA.

Verum pater sit prior filio.

Thom. 1. p. q. 40. ar. 4.

Secundo quaeritur utrum pater sit prior filio. Et videtur quod sic: quia sicut se habet corruptio ad non esse, ita generatio ad esse, sed omne corruptum definit esse: ergo omne genitum incipit esse, sed filius est genitus, ergo incipit esse, & ita non est patri coaeternus.

2. Item in diuinis esse & duratio sunt idē: sed filius habet principium sui esse cum sit ab alio, ergo habet principium suae durationis, sed nihil tale est aeternum: ergo, &c.

3. Item prius est aliud à quo non conuenitur consequentia, sed sequitur filius esse, ergo Deus est & non e conuerso: ergo Deus est prior filio, sed non nisi pro supposito patris, ergo, &c.

4. Contra in symbolo Athanasii dicitur quod in hac trinitate nihil est prius aut posterius. Inf. d. 2. q. 2. m. 3.

5. **RESPONSIO.** Dicendum est quod impossibile est patrem esse priorem filio aliquo modo prioritatis: quod pater sic: in diuinis non sunt nisi duo concurrentia ad constitutionem suppositorum, scilicet essentia & relatio: ergo si pater esset filio prior, hoc esset vel relatione essentiae vel ratione relationis, non ratione essentiae, quia est penitus vna & eadem in patre & filio. Prius autē & posterius de necessitate respiciunt diuersa, secundum rem si sit ibi prius & posterius secundum rem. Considerando ergo praecise diuinam essentiam secundam se cum sit vna re & ratione: vt probatur est supra in questione de attributis secundum illam nihil potest dici prius aut posterius in diuinis. Item ratione relationis non potest esse pater prior filio, nec per consequens ratione essentiae vt est sub tali relatione vel tali persona, quia quicquid sit de relationibus disparatis de quibus inferius inquiretur, tamen constat quod relationes oppositae simul sunt natura & intellectu, paternitas autē & filiatio quibus solum pater & filius distinguuntur sunt relationes oppositae, ergo secundum eas pater & filius sunt simul: nec vnus prior est alio, nec secundum rem, nec secundum intellectum.

6. Quaedam tamen distinguunt de relatione quod potest considerari vel vt relatio, vel vt proprietates constitutiva. Si vt relatio tunc est verum quod nunc dictum est. Si autem vt proprietates constitutiva sic paternitas est prior filiatione, & pater filio, nam proprietates constitutivae personae producentis praetelligitur personae productae & proprietati ipsam constituenti. Ratio autem huius est, quia qualem ordinem realem habent inter se aliqua quando differunt re, similem ordinem habent rationis quando differunt sola ratione: sicut enim intellectus & voluntas in nobis in quibus realiter differunt, habent realem ordinem, quia intellectus naturaliter praecedit voluntatem & intelligere ipsum velle, sic in Deo in quo non differunt nisi ratione intellectus & actus eius secundum rationem praecedunt voluntatem & actum eius. Nunc est ita quod vbi est proprietates constitutivae suppositi differens realiter ab actione & relatione, talis est ordo inter ista quod proprietates constitutivae suppositi praecedit realiter saltem ordine naturae: actione & relationem, ergo in Deo patre in quo illa non differunt nisi secundum rationem proprietates constitutivae praecedit secundum rationem, generationem & relationem. Cum ergo pater simul sit cum filio ratione paternitatis vt est relatio, & rationem relationis praecedit ratio paternitatis constitutivae, sequitur vt videtur, quod si paternitas consideretur vt proprietates constitutivae, quod paternitas prior est filiatione, & pater filio, secundum rationem talis considerationis.

7. Haec autem distinctio non videtur habere locum in proposito, quia si illud quod constituit personam patris aut filii consideretur vt proprietates constitutivae & non vt relatio non potest esse nisi duobus modis. Vno modo sicut consideratur absolutum sine relatione, quod in proposito esse non potest, quia tunc intelligeretur suppositum diuinum constitutum per absolutum, & talis intellectus esset falsus. Alio modo sicut consideratur commune abfque minus communi vt animal abfque rationali vel irrationali. Et hoc modo cum proprietates constitutivae fit in plus quam relatio constitutivae, quaedam enim supposita confus.

constituuntur relationibus, vt in diuinis, quædam per absoluta, vt in creaturis, proprietates constitutiuæ potest intelligi absque intellectu relationis & absque intellectu formæ absolutæ, sed istud non habet locum in proposito.

Infr. di.
25. q. 1.

Primo, quia licet cõmune sumptum sub nomine & ratione cõmuni possit intelligi non intellecta ratione particulari sub ipso contenta, vt anima sine homine vel asino particulari, tamen sub hoc proprio nomine & propria ratione acceptum & retentum nõ potest intelligi sine cõmuni quod inest ei per se primo modo, sicut homo non potest intelligi sine animali, & secundum hoc possumus intelligere q̄ sic aliqua proprietates constitutiuæ suppositi non intellectu q̄ illa proprietates sit absoluta vel relatiua, sed hoc non querimus. Non enim querimus vtrum possumus intelligere in generali suppositum diuinum constitutum in esse suppositi, non intelligendo quod sit constitutum per relationem. Sed querimus in speciali, vtrum paternitas quæ est constitutiuæ patris possit intelligi vt constitutiuæ patris absque hoc, vel priusquam intelligatur vt relatio, qua refertur pater ad filium, vt sic pater possit intelligi prior filio & constat quod non, imò econuerso paternitas potest intelligi vt relatio non intelligendo quod sit constitutiuæ. Cuius ratio est, quia nihil potest intelligi sine eo quod est de ratione sua iudicande quid est & q̄ conuenit ei in primo modo dicendi per se. Talia autem sunt de intellectu rei, sed de ratione paternitatis est relatio & inest ei in primo modo dicendi per se. Esse autem constitutum suppositi non est de ratione paternitatis, nec aliquo modo conuenit ei per se quia non conuenit omni, ergo impossibile est intelligere paternitatem in aliquo nisi intelligendo rationem relationis, sed bene possumus intelligere paternitatem in aliquo nõ intelligendo rationem constitutiuam, sicut bene possumus intelligere paternitatem in aliquo nõ intelligendo q̄ constituit suppositum totum, ergo contrarium accidit ei quod isti dicunt: quod nunq̄ potest intelligi paternitas, in aliquo vt constitutiuæ & non vt referens, vel prius constitutiuæ potest vt referens, cum relatio sit de primario intellectu paternitatis, sed bene potest intelligi vt referens & non vt constitutiuæ, & sic nullo modo præintelligitur pater filio vtroque accepto, sub proprio nomine & propria ratione sicut quæstio intelligitur.

Item non solum in speciali considerando patrem & paternitatem, sed nec in generali, potest in diuinis produciens intelligi esse prius producto quocunq̄ modo nõ solum secundum rem, sed nec secundum rationem: Quod pater sic, quia si in diuinis possit produciens præintelligi producto, aut proprietates producentis proprietati producti, hoc esset in quantum hoc esset produciens & illud productum, aut alio modo, nõ in quantum hoc est produciens & illud productum, quia rationes produciens & producti sunt correlatiuæ quæ simul sunt secundum intellectum. Nec alio modo vt pote in quantum constitutum in esse suppositi, quia si suppositum produciens non in quantum produciens, sed in quantum constitutum in esse suppositi præintelligitur producto, sequitur q̄ intelligatur constitutum antequam produciens, quare & per aliud q̄ per relationem produciens sit: sed iste intellectus est falsus, quia sequeretur q̄ intelligeretur constitutum per aliquid absolutum, quod patet, quia licet aliquid possit intelligi sub ratione cõmuni nõ intellecta ratione propria sub cõmuni contenta (sicut aliquid potest intelligi sub ratione animalis nõ intellectu rationali vel irrationali) tamen ex quo sub cõmuni nõ vnum diuidentium excluditur, alterum ex necessitate concluditur. Verbi gratia si dicatur sic: istud est animal & non irrationale, sequitur quod est rationale. Cum ergo constitutum sit in plus quam constitutum per absolutum vel per relationem, ideo aliquid potest intelligi constitutum nõ intellectu q̄ sit constitutum determinate per absolutum, vel determinate per relationem: tamen ex quo intelligitur constitutum & nõ per relationem necessarium est q̄ intelligatur constitutum per absolutum: & ita suppositum diuinum si intelligatur constitutum nõ per relationem, sed prius constitutum, & postea relatum, sequitur ex necessitate quod intelligatur constitutum per absolutum, qui intellectus est falsus. Et probatur consequentia, quia ex quo intelligitur constitutum per aliquid, oportet quod

intelligatur constitutum per relationem, vel per absolutum vel per indifferens, quia præter rationes istas nulla alia est. Sed non intelligitur constitutum per rationem relationis, quia illa excluditur: nec per rationem indifferetem, quia ratio relatiua non excluderetur: ergo intelligitur constitutum per rationem absolutam.

Ad rationem adductam contra hoc dicendum est q̄ qualem ordinem realem habent aliqua inter se vbi differunt realiter, talem ordinem rationis habent vbi differunt secundum rationem quando hinc inde sibi inuicem correspondent proportionabiliter secundum suas rationes específicas (sicut intellectus & voluntas in Deo & in nobis) & sic si paternitas in creaturis esset proprietates constitutiuæ suppositum & esset prior realiter generatione, & relatione generantis ad genitum, sequeretur q̄ in diuinis paternitas vt constitutiuæ esset prior secundum rationem q̄ generare, & quàm relatio generantis ad genitum: sed neutrum est verum, quia in creaturis, nec paternitas constituit suppositum, nec præcedit realiter generationem, nec relationem generantis ad genitum. Verum est quod proprietates absoluta constitutiuæ suppositum in creaturis præcedit secundum rem, generationem, & relationem: sed tali proprietati nihil correspondet proportionabiliter in diuinis, nec paternitas, nec aliquid aliud: Et ideo nullum simile est hinc inde.

Vel dicendum clarius, quauis redeat in idem, quod ordo prioris & posterioris tam secundum rem q̄ secundum rationem solum est inter disparata, quorum vnum non est de ratione alterius, & in illis maior propositio habet veritatem: sed paternitas & relatio non sic se habent, nec in diuinis nec in creaturis: quia in ratione paternitatis includitur relatio per se: Et ideo paternitas nullo modo potest esse prior relatione nec secundum rem nec secundum rationem: nec in Deo, nec in creaturis.

AD PRIMVM argumentum in oppositum dicendum q̄ sicut se habet corruptum ad definitionem essendi, sic genitum ad acceptionem essendi: nõ autem ad inceptionem. generatio enim de re sua non includit nisi acceptionem esse & naturæ ab alio modo naturæ, vt dictum fuit supra d. 4. q. 1. q̄ autem sit ibi inceptio essendi hoc conuenit generationi quatenus est mutatio cuius subiectum prius est sub priuatione q̄ sub forma. nihil autem tale est in generatione diuina, & ideo genitum accipit quidem esse: sed non incipit.

Ad secundum dicendum quod sicut filius habet principium sui esse, ita sue durationis: filius autem habet principium sui esse, quia habet principium a quo est, sed nõ habet principium quod sit prius in essendo: similiter filius habet principium a quo habet suam durationem, sed nõ habet principium quod sit prius duratione.

Ad tertium dicendum q̄ per eandem rationem præbaretur quod filius vel spiritus sanctus esset prior pater: vt patet per similem deductionem, dicendum ergo q̄ ex his quæ conueniunt superiori ratione communis conceptus non licet inferre aliquid inferius. Sicut non sequitur, homo est species, ergo Sortes vel Plato est species. Prioritas autem secundum nõ conuertendi consequentiam conuenit superiori, ratione communioris conceptus: Et ideo non licet inferre aliquid inferiorum, sicut non sequitur, animal est prius homine, ergo asinus vel equus vel aliquid tale animal est prius homine. Et similiter non sequitur, Deus est prior filio secundum non conuertendi consequentiam: ergo pater vel spiritus sanctus est prior filio.

QUÆSTIO TERTIA.

Vtrum pater & filius sint plures æterni.

Tho. 1. p. q. 10. art. 3.

Tertio queritur vtrum pater & filius possint dici plures æterni. Et videtur quod non, quia sicut trium personarum est vna deitas, ita vna æternitas, sed pater & filius non dicuntur plures di, ergo nec plures æterni.

Item quæ dicuntur absolute nõ pluraliter in diuinis (significat enim substantiam) sed æternus dicitur absolute, ergo non pluraliter dicitur plures æterni.

Ad idem est quod dicit Athanasius in symbolo. Et tamen non tres æterni, sed vnus æternus.

F 4 IN

Magistri Durandi de

IN CONTRARIUM est, quia non magis est essentialis personis diuinis aeternitas quam entitas, sed entitas praedicatur in plurali de pluribus personis (dicimus enim quod Pater & Filius sunt) Ergo debemus similiter dicere quod Pater & Filius sunt aeterni.

RESPONSIO. Quaestio ista non est de re quid sit, sed de modo loquendi. Non enim dubitamus utrum aeternitas pluraliter in personis diuinis, sed supposito quod in omnibus personis diuinis sit una aeternitas sicut una diuinitas, quaerimus utrum debeamus praedicare nomen aeterni de tribus personis in plurali an in singulari: est ergo intelligendum quod nominum quaedam sunt adiectiua, alia substantiua. Illa quae sunt substantiua cum non significant per modum dependentis ad alterum, & alteri inherens non dicuntur de aliquibus pluraliter, nisi natura importata per talia nomina pluraliter in illis. Sed adiectiua cum significant per modum dependentis ad alterum, & alteri inherens praedicantur pluraliter (de pluribus tamen) siue forma importata per talia nomina pluraliter siue non. Debent enim ut dicunt grammatici, adiectiua conformari substantiuis in numero. Vnde dicimus quod plures homines trahunt nauem pluraliter, licet sit vnus tractus numero. Cum ergo quaeritur utrum pater & filius sint plures aeterni. Aut facis difficultatem in hoc quod est plures, vel in hoc quod est aeterni: Si in hoc quod est plures, solum tum est in prima quaestione huius dist. Si in hoc quod est aeterni, nulla vis facienda est cum sit adiectiuum quod praedicatur pluraliter de pluribus: & pluralis numerus non denotat numerum formae per adiectiuum importatae, sed pluralitatem illorum quibus conuenit. Vnde bene dicitur plures personae sunt diuinae non autem dii: & quod pater & filius & spiritus sanctus intelligunt & volunt non autem intelligit aut vult, licet intelligere & velle in eis sint vnum numero. Et idem iudicium est de hoc quod est aeternum prout sumitur adiectiue, quia debet dici quod sunt plures aeterni.

AD PRIMVM argumentum dicendum quod non est simile de hoc nomine deus, & de hoc nomine aeternus quia illud est substantiuum & istud adiectiuum: quauis hoc quod est aeternus sumatur aliquoties substantiue, & tunc non praedicatur pluraliter: vnde Athanasius sic accepit cum dixit, & tamen non tres aeterni, sed &c. Adiectiue autem accepit cum dixit quod tres personae coaeternae sibi sunt & coaetuae.

AD SECUNDVM dicendum quod adiectiua praedicantur in plurali, quauis sint absoluta & natura importata per ea non pluraliter, & causa dicta est. Ad autoritatem Athanasii patet solutio ex iam dictis.

QUESTIO QVARTA.

Per quod verbum potest exprimi diuina generatio.

Quarto quaeritur quomodo diuina generatio debeat exprimi, utrum per verbum praesentis temporis dicendo filius semper nascitur, an per verbum praeteriti dicendo filius semper natus est. Et videtur quod per verbum praeteriti temporis, quia quod est nobilius, est Deo attribuendum, sed nobilius est esse natum vel genitum quam nasci vel gigni: ergo debemus dicere quod filius semper est natus vel genitus, magis quam semper gignitur vel nascitur.

Item August. 93. quest. cap. 17. sic dicit, qui nascitur nondum est natus: sed filius est natus, ergo non semper nascitur.

Præterea natiuitas completa debet significari ut iam facta & per consequens debet significari per praeteritum, sed natiuitas filii est completa, quia nihil de ea expectatur in futurum, ergo debet significari per praeteritum ut dicamus filius semper natus, & non semper nascitur aut nascetur.

IN CONTRARIUM est, quod non definit esse semper debet designari ut praesens, sed natiuitas filii non definit esse, ergo debet significari per praesens dicendo filius semper nascitur.

Item pater semper generat, ergo filius semper gignitur, consequentia patet. probatio antecedentis patet per Da lib. 1. qui dicit: Deus infinite & sine tempore ens inquefabiliter generat.

Sancto Porciano

RESPONSIO: dicendum quod generatio filii non sufficienter exprimitur per praesentis temporis verbum tantum, vel praeteriti tantum, sed per vtrumque simul quod patet sic, in his quae productur non per motum, nec per actionem nouam, sed per actionem indiuisibilem, & perpetuam semper sunt simul fieri & factum esse, sed filius producit a patre non per motum nec per actionem nouam, sed per actionem indiuisibilem & perpetuam, ergo in productione vel generatione filii semper sunt simul producti & productum esse, gigni & genitum esse, ergo per vtrumque debet generatio filii exprimi, & non per alterum tantum, ut dicatur semper gignitur & semper genitus est, sicut per nascitur & semper natus est. minor supponitur, sed probatio haec est maioris. In his enim quae sunt per motum fieri eorum non ipse motus qui non manet acquisito termino, sed cessat & tunc primo res dicitur facta, propter quod in talibus fieri & factum esse nunquam sunt simul. In his vero quae non sunt per actionem subitam sed nouam, sicut illa quae creantur de nouo fieri & factum esse sunt simul, quia mox ut talis actio est, completa est, sed haec non est pro quolibet instanti sed solum pro instanti primo in quo de nouo accipit esse. Tunc enim verum est dicere quod res creatur & creata est. Deinceps autem solum dicimus quod est creata & quod non creatur. Istud tamen non est de virtute sermonis nec ex proprietate rei, sed tantum ex consuetudine loquendi ut patebit in secundo libro dist. 1. In his autem quae sunt per actionem indiuisibilem & perpetuam semper sunt simul fieri & factum esse, vel producti & productum esse, quia talis productio, ut statim est, perfecta est, & nihil de perfectione sua expectas in posterum. Et quia semper est & semper completa est, ideo productum per eam dicitur semper produci propter permanentiam productionis. Et dicitur semper productum propter eius perfectionem. Et ideo filius dicitur semper nasci, & semper natus, forte tamen aliquantulum magis propria est ista, filius semper natus est quod semper nascitur, quia in communi modo loquendi fieri dicit, quasi viam ad terminum disantem quod non est reperire in diuinis. Per hoc patet responsio ad obiecta.

Diuisio textus in generali & speciali Distinctionis x.

Nunc post filii aeternitatem. Superius Magister determinauit de filii generatione in ista parte determinat de Spi. san. processione. Et diuiditur in duas partes. Primo determinat de processione eius aeterna. Secundo de temporali. Secunda in principio decima. 4. dist. Praeterea diligenter. Prima diuiditur in tres. Primo enim determinat processionis modum. Secundo processionis principium. Tertio distinguit processionem & generationem. Secunda in principio distinctionis. Tertia ibi, post hoc considerandum. Prima est praesentis lectionis. Et diuiditur in quatuor partes. Primo enim proponit quod amor in diuinis spiritui sancto attribuitur. Secundo declarat per simile. Tertio confirmat per autoritatem canonis. Quarto confirmat per autoritatem sanctorum. Secunda ibi, in pluribus enim exemplis. Tertia ibi, sed Dei verbis. Quarta ibi, Nunc vero quae incepimus ostendere. Haec est sententia & diuisio in generali.

In speciali vero sic procedit, quia Spiritus sanctus est amor vel dilectio patris & filii, subditque quod nomen charitatis tribus personis in diuinitate conuenit, tam sicut sapientia appropriatur filio ita charitas Spi. san. postea per simile hoc ostendit dicens, quod sicut nomen legis quod commune est veteri testamento appropriatur legi Moyse. Postea confirmat canonicam Ioan. ut in serie littere habeatur quod dilectio est Deus & est in Deo, & facit nos in Deo manere. Et ita Spiritus sanctus est dilectio. Postea probat per autoritatem sanctorum quod Spiritus sanctus est amor patris in filium & vnitas & communio ac donum amborum, & vnus essentiae, & aequalis diuinitatis. Vltimo dicit quia Spiritus sanctus est vnio & communio amborum nomen charitatis, quia ambobus conuenit, sic ibi appropriatur. Et in hoc terminatur sententia lectionis in speciali.

QV. 4.